

Valtuustoaloite välttämättömien palveluiden järjestämiseksi paperittomille Turussa

Paperittomuutta ole määritelty laissa tai asetuksessa, sillä paperittomia koskevaa erillistä lainsäädäntöä ei ole. Eri tahot määrittelevät paperittoman eri tavoin. Tavallisesti paperittomilla tarkoitetaan ulkomaalaisia, jotka oleskelevat Suomessa ilman viranomaisten myöntämää lupaa. Paperittomat ihmiset muodostavat erityisen haavoittuvan väestöryhmän, jonka elinoloja vaikeuttavat muun muassa sairaudet ja puutteellinen terveydenhuolto, asuinolosuhteet sekä köyhyys.

Paperittomana eläminen on Suomessa käytännössä hyvin vaikeaa, sillä laittomasti maassa olevalla ei ole mahdollisuutta esimerkiksi työllistyä. Tämän vuoksi Sisäministeriön mukaan laittomasti maassa oleskelevilla henkilöillä on suuri riski syrjäytyä, ajautua tekemään rikoksia elääkseen ja ennen kaikkea suuri riski joutua rikollisten tai rikollisryhmien hyväksikäyttämiksi ja uhreiksi.

Monista välttämättömien elämisen edellytysten ja perusoikeuksia toteuttavista palveluista vastaavat kunnat. Tällaisia ovat esimerkiksi terveydenhuoltoon, hätämajoitukseen ja muuhun asumiseen sekä sosiaalihuoltoon liittyvät palvelut. Tällä valtuustoaloitteella haluamme sekä selvittää, miten Turku järjestää näitä palveluita sekä käsitellä näiden selvitysten pohjalta paperittomien palveluiden parantamista.

Kunnan tehtävät paperittomien osalta

Sosiaali- ja terveysministeriö on 13.9.2017 linjannut ja selkeyttänyt ohjettaan siitä, mikä kunnan viranomaistaho kantaisi päävastuun siitä, että paperittomat henkilöt saavat perustuslain takaaman toimeentulon ja huolenpidon. Paperittomat henkilöt tulisi ensisijaisesti ohjata kuntiin, joissa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt tapauskohtaisesti arvioivat kokonaisuutena, mitä välttämättömiä tukea ja huolenpitoa sekä palvelua henkilö tarvitsee.

Apua tulisi ensisijaisesti antaa palveluna tai maksusitoumuksena. Kuntien on ohjeen mukaan selvitettävä Maahanmuuton tilannekeskuksesta, onko paperiton henkilö vastaanottopalvelujen piirissä sekä ohjattava paperiton vapaaehtoisen paluun järjestelmään.

Terveydenhuollon palvelut

Turku päätti 16.11.2015 laajentaa toisena kaupunkina Suomessa Helsingin jälkeen paperittomien terveydenhuoltoa ja tarjota kiireellistä hoitoa laajempia terveydenhuollon palveluita raskaana oleville naisille ja alaikäisille lapsille.

Terveydenhuoltolain 50 §:n mukaan julkisen terveydenhuollon on aina annettava kiireellistä hoitoa kaikille sitä tarvitseville riippumatta siitä, onko henkilö kunnan asukas tai onko hänellä oikeus muulla perusteella terveyspalveluihin. Yleensä kiireellisen hoidon tarpeen arviointi tapahtuu terveydenhuollon päivystyksyksikössä. Terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi potilaan kiireellisen hoidon tarpeen. Kyse on lääketieteellisestä arviosta, joka perustuu potilaan terveydentilaan ja kansallisiin hoitokäytäntöihin. Henkilön, jolla ei ole oleskelulupaa ja kotikuntaa. Kunnalla on mahdollisuus omalla päätöksellään myöntää paperittomalle ohjetta laajempia palveluita. Näin toimii Turun tapaan Vantaa ja Espoo. Helsingin kaupunginvaltuusto päätti 29.11.2017 laajentaa kaikkien paperittomien oikeutta laajoihin terveyspalveluihin ja Turun tulisi seurata myös tätä päätöstä.

Tilapäisen asumisen ja muun kiireellisen sosiaalihuollon järjestäminen

Sosiaalihuoltolain 21 §:n mukaan tilapäistä asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua. Tilapäisen asumisen järjestäminen liittyy erilaisiin kriisitilanteisiin ja tavoitteena on löytää henkilön tilanteeseen tarkoituksenmukainen ratkaisu. Kunnan velvollisuutena on huolehtia siitä, että sillä on käytettävissään riittävästi erilaisia palvelumuotoja tilapäisen asumisen järjestämiseen, jotta esimerkiksi lasten, perheiden ja haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden tarpeet huomioidaan asianmukaisesti. Tilanteessa tulee arvioida myös muu sosiaalihuollon kiireellisen avun tarve. Olisi tärkeää, että arvion henkilön tarvitsemista kiireellisistä palveluista tekisi sosiaalihuollon ammattihenkilö. Kyseeseen voi tulla esimerkiksi niin sanottuna hätämajoituksena yösijan järjestäminen myös ilman oleskeluoikeutta maassa olevalle henkilölle. Välttämättömään huolenpitoon liittyvään kiireelliseen sosiaalihuoltoon voi kuulua myös ruoasta, vaatteista ja välttämättömistä lääkkeitä huolehtiminen ja mahdollisesti muukin akuutti apu.

Lasten oikeudet tukeen, suojeluun ja koulutukseen

Lapsen oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Suomi on ratifioimalla sopimuksen sitoutunut muuttamaan lakinsa ja toimintansa sopimusta vastaaviksi. Kaikkien lasten kanssa työskentelevien tulee tuntea sopimuksen sisältö ja toteuttaa sitä työssään. Sopimuksen merkitystä lastensuojelutyössä on kuvattu lastensuojelun laatusuosituksessa (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2014:4).

Sopimukseen sisältyvät muun muassa seuraavat määräykset:

- Jokaiselle Suomessa olevalle lapselle kuuluvat sopimuksessa tunnustetut oikeudet riippumatta lapsen rodusta, ihonväristä, sukupuolesta, kielestä, uskonnosta, kansallisesta, etnisestä tai sosiaalisesta alkuperästä, varallisuudesta, vammaisuudesta, syntyperästä tai muusta vastaavasta seikasta (2 artiklan 1 kohta)
- Kaikissa sosiaalihuollon ja hallintoviranomaisten toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu (3 artiklan 1 kohta)
- Lapsella, joka ei voi elää perheensä kanssa, on oikeus saada valtiolta erityistä suojelua ja tukea. Tällöin on kiinnitettävä huomiota lapsen kasvatuksen jatkuvuuteen sekä lapsen etniseen, uskonnolliseen ja kielelliseen taustaan (20 artiklan 1 ja 3 kohta)

Jokaisella lapsella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen ja jokaisen lapsen tulee päästä kouluun riippumatta hänen tai hänen vanhempiensa oikeudellisesta asemasta. Oikeus perusopetukseen on perustavanlaatuinen ihmisoikeus, johon Suomi on oikeudellisesti sitoutunut myös kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Perustuslaki ja ihmisoikeussopimukset asettavat valtiolle velvollisuuden taata nämä oikeudet kaikille ihmisille valtion lain käyttöpiiriin kuuluvilla alueilla. Tämä koskee myös henkilöitä, jotka oleskelevat luvattomasti valtion alueella. Lapsen oikeus perusopetukseen on yksiselitteisesti turvattu muun muassa YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevassa sopimuksessa, YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa ja Uudistetussa Euroopan neuvoston sosiaalisessa peruskirjassa.

Me allekirjoittaneet esitämme, että valtuustoaloitteen myötä toimialoilla selvitetään paperittomien palveluiden tilanne ja tuodaan lautakunnille käsiteltäväksi, millä toimenpiteillä edellä mainittuja terveydenhuollon, sosiaalihuollon ja koulutuksen perusoikeuksia tällä hetkellä toteutetaan, sekä miten palvelut voitaisiin järjestää niin, että välttäisimme haavoittuvassa asemassa olevien joutumisen hyväksikäytön, ihmiskaupan ja rikollisuuden uhreiksi entistä paremmin niin, että turvallisuus ja inhimillisyys kunnassa olisivat mahdollisimman hyvässä tasapainossa.

Allehijöitukset

Nina Raitilainen

MARI KOUSA-KUUSISTO

Lassi Laine

Katri Sorlund

Riina Lumme

Matti Vähä-Hietala

Heidi Haapala

KOUSA WEBER

Janina Anderson

LAURA RANTANEN

MIKAELA SUNDQVIST

Roda Hassan

Sora Ilvessalo

Lari Kattelus

MARIA KUUSISTO

J. Kerkkonen

ELINA SANDERIN

SAKU HAAPAVEN

ANNA MÄKIPÄÄ

Berhan Ahmadi

Nichu Wulff

Ide Schannan
Terhi Vertanen Waller

Alas Ali

Eina Rantaen